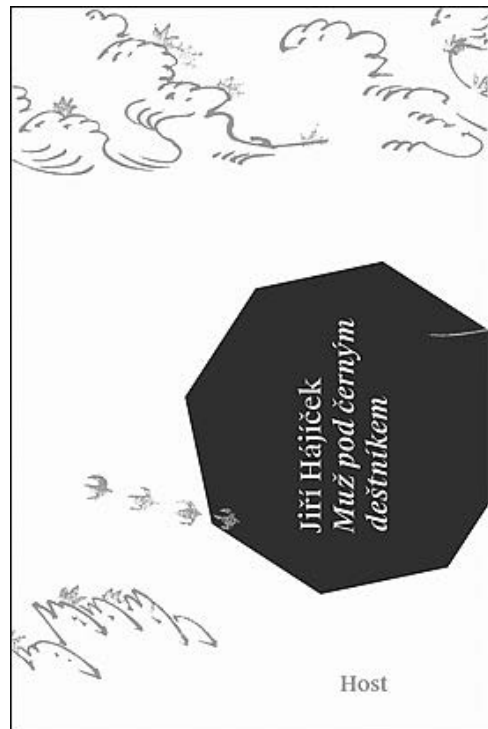

Jiří Hájiček: Muž pod černým deštníkem
Host, Brno 2022, 80 s.

Milan Pavlovič

Když vydal Jiří Hájiček (nar. 1967) svou první sbírku veršů *Muž na pokraji vzplanutí*, ohlašovalo nakladatelství Host, že bibliofilie představuje jediné vydání a další už nikdy nepříjde. Z ukvapenosti tento předpoklad usvědčuje vydání druhé, které vychází po pěti letech v nové úpravě Lucie Kaňové, jež ho graficky sjednocuje s nynějším souborem *Muž pod černým deštníkem*. Pro Hájička

ostatně psaní veršů nepředstavuje nic nového, třebaže dlouho platilo, že jedinými publikovanými básněmi byly tři samostatné úvody kapitol románu *Dobrodruzů hlavního proudu* (2002). Jak autor sám připomíná, začínal jako básník pod křídly Mirka Kovářika, a na jeho webových stránkách lze dohledat deset básní z roku 2008 pod názvem „Chůze po vodách“. Už zmíněné starší básně obsahovaly náběhy k pozdějším haiku, a to zejména v obrazech, které vzdor konkrétnosti a jisté přizemnosti motivů zachycují cosi, co je přesahuje. V básni „Zhářka“ se pak objevuje i dvojverší „muž na pokraji / vzplanutí“, které po letech přešlo do názvu sbírky tehdy ještě spíše pseudohaiku.

Nápadně přitom vyznívá, nakolik Hájiček pojetí žánru od prvního sběru precizoval. Prve se haiku připomínalo pouze skrze tříverší a některé motivy, nyní jde o přesněji vypočítané formy. Zatímco v 82 básních předchozí sbírky se slabičná struktura 5 – 7 – 5 objevila jen výjimečně, nyní jde o 159 číslovaných haiku a počty slabik dodržují více než tři čtvrtiny z nich. Miniatury, které se jedním nebo dvěma verši odchylují, nadto s jedinou osmnáctslabičnou výjimkou, nepřesáhnou v součtu sedmáct slabik – jde v tom hlavně o kontrolu toho, aby verše dodržely úspornost výrazu a nerozpovídávaly se, neboť tak či onak česká haiku oproti japonským limituje už povaha jazyka, která vede k obsáhlejšímu vyjadřování. Na domovinu žánru pak upomínají i ranní čajové obřady či soška Buddhy, které známe už z Hájičkovy básnické prvotiny.

Novinka je rozčleněna do čtyř oddílů, z nichž první dva navazují na předešlý soubor. Kuchyňská haiku definuje doba rozednávání a prostorová poloha, ze které lze jednak shlížet dolů na ulici, jednak hledět po okolních střeších. Hájičkovy postřehy přitom výrazně určují distanční smysly – autor je pozorovatel či posluchač, a tak třeba i čaj vidí v hrnku a slyší jeho nalévání, ale nevoní

k němu a nechutná ho. Spíše než o vzhled jde v prvním plánu o pohled či nadhled, verše mají podobu téměř obrázků. Druhý oddíl „V Jižním expresu“ pokračuje ve vlakových haiku, ať už se jedná o zápisky přímo z vlaku, anebo z cílových destinací. Názvem utváří pouto k Hájičkově emblematické Jihočechii, neb trasa Jižního expresu propojuje Prahu s Českými Budějovicemi a Českým Krumlovem, mezi kterými se pohybují protagonisté autorových posledních románů.

V Hájičkově poezii jde o jakousi rozmazanost, snovost, nestálost, průsvitnost. Určuje to už výběr motivů: Bledé nebe, matný kov, šedá volavka, šedý svit, odraz, stín, pára, tma, prach; z hrnku se kouří, hvězda bliká, čepele se lesknou, světlo se chvěje, motýl se třepotá. Úzce s tím souvisí i většinová bezbarevnost, redukce na bílou a černou a jejich směsi, ať už jde většinově o černé ptáky, jako jsou havrani a kosi, nebo třeba o Earl Grey, promítnutý přímo do názvu úvodního oddílu. Ne náhodou se stává jedním z nejhojnějších motivů sníh, výrazně konotovaný s tichem, které sbírkou stále prostupuje a z něhož jako by zvuky, povětšinou ptačího zpěvu, nějak vystupovaly. (Kupříkladu Robert Krumphanzl si ostatně v *Jedné větě* poznamenává: „Ale jaké by to bylo ticho bez ptačího zpěvu?“) Prostor ticha ovšem tvoří podklad i v dalších básních, jako když „jde z ticha noci / a do ticha odchází / tikot budíku“ (s. 62), zakládaje tak kontemplativnost sbírky.

Třetí a čtvrtý oddíl pak znamenají průlom haiku z kuchyně a z vlaku do venkovního a neohraničovaného světa, jakkoli s sebou stále často nesou přízračnost kuchyňských výjevů, pohledy na střechy či antény či tmu noci a svítání. „Z léta do zimy“ představuje soubor spíše přírodních haiku, spjatých s ročním koloběhem, „Světla v kalužích“ více haiku interiérová, na ročním času nezávislá. Zvláště pro první z nich platí větší haptičnost a sytější barevnost – i proto, že už jde o pří-

mější kontakt s objektem pozorování, než k jakému dochází skrze okno bytu či vlaku. V jakémsi minicyklu o rozkoších ročních dob jde vždy přímo o dotek, jakkoli v rámci sbírky ojedinele: „*bříškem prstu psát / v jemňoučké vrstvě pylu / rozkoše jara*“ (s. 39). Stále přitom zůstává pohled skrze okno, který tvoří skoro komplementární verše k úvodním pozorováním: „*pro tvář za oknem / jsem chlápek jdoucí deštěm / ranní ulicí*“ (s. 48).

Stejně jako v prvotině se objevují hudební motivy (blues, Patti Smith, Joe Bonamassa), sbírce znovu neschází ani decentní humor: „*ráno do smoothies / míchám jabka s hruškama / a je mi to fuk*“ (s. 22). Posiluje ji navíc i promyšlená kompozice, když kupříkladu první oddíl končí verši „*dveře za mnou zaklaply / můžu jít kam chci*“ (s. 23). Byla-li první Hájičkova sbírka spíše příležitostnou bibliofilii, ta druhá už představuje regulérní básnickou sbírku. I vynechání podtitulu „haiku z diáře“, který nesla předešlá sbírka a jenž se objevil i v prvním otisku následných haiku v *Revolver Revue* 119/2020, jako by naznačovalo, že nemá jít jen o vedlejší příležitostně poznámky.

Muž pod černým deštníkem sice neskrývá složité a kryptické obrazy, ale vyniká schopností pozorovat okolí a občasným trefným zábleskem. Vystačí si bez metafor, snad jedinkrát si pomůže přirovnáním. Závěrem tedy ještě alespoň dvě upoutávky: „*červen červenec / rozpálená silnice / jdu a jdu a jdu*“ (s. 42), „*dýchám z povětrí / ten smutek konce léta / kouř z komínů*“ (s. 46). ■